

मारता का राजपत्र
The Gazette of India
भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY

असाधारण

भाग १२ अनुभाग १
Part XII Section 1
भाग बारा अनुभाग १

प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं. २]	नई दिल्ली, 22 दिसम्बर 1997/१ पौष (शके) 1919	[खंड ८
No. 2]	NEW DELHI, 22nd DECEMBER 1997/1 PAUSA (SAKA) 1919	[Vol. 8
अंक २]	नवी दिल्ली, २२ डिसेंबर १९९७/१ पौष (शके) १९१९	[खंड ८

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, दिनांक 22 दिसम्बर 1997/१ पौष (शके) 1919

(1) दि मुस्लिम पर्सनल लॉ (शारीअत) अप्लिकेशन एकट, 1937, (2) दि स्मगलर्स अॅन्ड फॉरिन एक्सचेंज मॅनिप्युलेटर्स (फॉरफिचर ऑफ प्रॉपर्टी) एकट, 1976, (3) दि सेल्स प्रमोशन एम्प्लॉयीज (कन्डिशन्स ऑफ सर्किस) एकट, 1976, (4) दि स्मॉल इन्डस्ट्रीज डेव्हलपमेंट बैंक ऑफ इंडिया एकट, 1989, (5) दि रेमिटन्सेस ऑफ फॉरिन एक्सचेंज अॅन्ड इन्क्रेस्टमेंट इन फॉरिन एक्सचेंज बॉन्ड्स (इम्युनिट्ज अॅन्ड एक्झाम्पशन्स) एकट, 1991, (6) दि प्लेसेस ऑफ वरशिप (स्पेशल प्रोविंजन्स) एकट, 1991, (7) दि प्रिवेन्शन ऑफ डॅमेजीस् ऑफ पब्लिक प्रॉपर्टी एकट, 1984 के मराठी अनुवाद राष्ट्रपती के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और ये प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, 1973 (1973 का 50) की धारा 2 के खण्ड (क) के अधीन उनके मराठी प्राधिकृत पाठ समझे जायेंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, dated 22nd December 1997/1 Pausa (Saka) 1919

The Translation in Marathi of (1) The Muslim Personal Law (Shariat) Application Act, 1937, (2) The Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976, (3) The Sales Promotion Employees (Conditions of Service) Act, 1976, (4) The Small Industries Development Bank of India Act, 1989, (5) The Remittances of Foreign Exchange and Investment in Foreign Exchange Bonds (Immunities and Exemptions) Act, 1991, (6) The Places of Worship (Special Provisions) Act, 1991, (7) The Prevention of Damages of Public Property Act, 1984 are hereby published

under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of Section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws), Act, 1973 (50 of 1973).

विधि व न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नवी दिल्ली, दिनांक २२ डिसेंबर १९९७/१ पोष (शके) १९१९

पुढील अधिनियमांचे म्हणजे (१) दि मुस्लिम पर्सनल लॉ (शारीअत) अॅप्लिकेशन् अॅक्ट, १९३७, (२) दि समगलर्स अॅन्ड फॉरिन एक्सचेंज मॅनिप्युलेटर्स (फॉरफिचर ऑफ प्रॉपर्टी) अॅक्ट, १९७६, (३) दि सेल्स प्रमोशन एम्प्लॉयीज (कन्डिशन्स ऑफ सर्विस) अॅक्ट, १९७६, (४) दि स्मॉल इन्डस्ट्रीज डेव्हलपमेंट बँक ऑफ इंडिया अॅक्ट, १९८९, (५) दि रेमिट्नेस ऑफ फॉरिन एक्सचेंज अॅन्ड इन्वेस्टमेंट इन फॉरिन एक्सचेंज बॉन्ड्स (इम्युनिटज अॅन्ड एकझाप्पशन्स) एक्ट, १९९१, (६) दि प्लेसेस ऑफ वरशिप (स्पेशल प्रोविजन्स) अॅक्ट, १९९१, (७) दि प्रिवेन्शन ऑफ डॅमेजीस ऑफ पब्लिक प्रॉपर्टी अॅक्ट, १९८४ या अधिनियमांचे मराठी अनुवाद याद्वारे राष्ट्रपतींच्या प्राधिकाराने प्रसिद्ध करण्यात येत असून ‘प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३’ (१९७३ चा अधिनियम क्रमांक ५०) याच्या कलम २, खंड (क) अन्वये हे अनुवाद त्या अधिनियमाचे प्राधिकृत पाठ आहेत असे समजले जाईल.

निर्देशसूची

INDEX

अनुक्रमांक Serial No.	अधिनियमाचे नाव Name of the Act	पृष्ठ क्रमांक Page No. (३)
(१)	(२)	
१	मुस्लिम व्यक्तिविषयक विधि (शारीअत) प्रयुक्ती अधिनियम, १९३७ The Muslim Personal Law (Shariat) Application Act, 1937	७०
२	तस्कर आणि विदेशी विनिमय चलन कूटव्यवहारी (संपत्तीचे समपहरण) अधिनियम, १९७६ The Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976	७२
३	विक्री प्रवर्धन कामगार (सेवाशर्ती) अधिनियम, १९७६ The Sales Promotion Employees (Conditions of Service) Act, 1976	८८
४	भारतीय लघु उद्योग विकास बँक अधिनियम, १९८९ The Small Industries Development Bank of India Act, 1989	८७
५	परकीय चलनाचे वित्तप्रेषण व परकीय चलन रोख्यातील गुंतवणूक (उन्मुक्ती व सूट) अधिनियम, १९९१ The Remittances of Foreign Exchange and Investment in Foreign Exchange Bonds (Immunities and Exemptions) Act, 1991	१०९
६	उपासना स्थाने (विशेष उपबंध) अधिनियम, १९९१ The Places of Worship (Special Provisions) Act, 1991	११३
७	सार्वजनिक संपत्तीस हानी प्रतिबंध अधिनियम, १९८४ The Prevention of Damages of Public Property Act, 1984	११५

तस्कर आणि विदेशी विनिमय चलन कूटव्यवहारी (संपत्तीचे समपहरण) अधिनियम, १९७६

(१९७६ चा अधिनियम १३)

(३१ जुलै, १९९७ रोजी यथाविद्यमान)

[२५ जानेवारी, १९७६]

तस्कर आणि विदेशी विनिमय चलन कूटव्यवहारी यांना बेकायदेशीररीत्या संपादन केलेल्या संपत्तीचे समपहरण करण्याचा आणि त्याच्याशी निगडीत किंवा आनुषंगिक असलेल्या बाबींचा उपबंध करण्याकरिता अधिनियम.

ज्याअर्थी, राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेवर विधातक परिणाम करणारे तस्करीचे क्रियाव्यापार व विदेशी विनिमय चलनाबाबतचे कूटव्यवहार यांना परिणामकारकरीत्या प्रतिबंध करण्यासाठी असे क्रियाव्यापार आणि कूटव्यवहार यांत गुंतलेल्या व्यक्तींना, त्यांना वाममार्गाने झालेल्या कमाईपासून वंचित करणे आवश्यक आहे;

आणि ज्याअर्थी, अशा व्यक्ती धन कर, आय कर यांचिष्योच्या किंवा इतर कायद्यांचे उल्लंघन करून, किंवा अन्य साधनांद्वारा अशी कमाई वाढवीत आहेत आणि त्याद्वारे चोरटेपणाने व्यवहार करण्यासाठी आपल्या साधनसंपत्तीत वाढ करीत आहेत;

आणि ज्याअर्थी, अशा व्यक्ती बन्याच वेळा अशा कमाईतून त्यांनी मिळवलेली संपत्ती आपले नातेवाईक, सहयोगी आणि विश्वासातील व्यक्ती यांच्या नावे धारण करीत असतात;

त्याअर्थी, संसदेकडून भारतीय गणराज्याच्या सविसाव्या वर्षी पुढीलप्रमाणे अधिनियमित करण्यात येत आहे :—

१. (१) या अधिनियमास 'तस्कर आणि विदेशी विनिमय चलन कूटव्यवहारी (संपत्तीचे समपहरण) अधिनियम, १९७६' असे म्हणता येईल. संक्षिप्त नाव, विस्तार आणि प्रारंभ.

(२) या अधिनियमाचा विस्तार जम्मू आणि काश्मिर राज्य खेरीजकरून संपूर्ण भारतभर आहे.

(३) हा अधिनियम ५ नोव्हेंबर, १९७५ रोजी अंमलात आला असे मानण्यात येईल.

२. (१) या अधिनियमाचे उपबंध पोटकलम (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या व्यक्तींनाच फक्त लागू प्रयुक्ती. असतील.

(२) पोटकलम (१) मध्ये उल्लेख केलेल्या व्यक्ती पुढीलप्रमाणे आहेत. त्या म्हणजे :—

(क) जी व्यक्ती,—

(एक) सागरी सीमाशुल्क अधिनियम, १८७८ (१८७८ चा ८) किंवा सीमाशुल्क अधिनियम, १९६२ (१९६२ चा ५२) याअन्वये एक लाख रुपयांहून अधिक मूल्य असलेल्या मालाच्या संबंधातील अपराधाबदल दोषी ठरविली गेली आहे; किंवा

(दोन) विदेशी विनिमय चलन विनियमन अधिनियम, १९४७ (१९४७ चा ७) किंवा विदेशी विनिमय चलन विनियमन अधिनियम, १९७३ (१९७३ चा ४६) याअन्वये ज्यात एक लाख रुपयांहून अधिक रक्कम किंवा तेवढे मूल्य गुंतले आहे अशा अपराधाबदल दोषी ठरविली गेली आहे; किंवा

(तीन) सागरी सीमाशुल्क अधिनियम, १८७८ (१८७८ चा ८) किंवा सीमाशुल्क अधिनियम, १९६२ (१९६२ चा ५२) या अन्वये दोषी ठरलेली असून, त्यानंतर या दोन अधिनियमांपैकी कोणत्याही एका अधिनियमान्वये दोषी ठरविण्यात आली आहे; किंवा

(चार) विदेशी विनिमय चलन विनियमन अधिनियम, १९४७ (१९४७ चा ७) किंवा विदेशी विनिमय चलन विनियमन अधिनियम, १९७३, (१९७३ चा ४६) याअन्वये दोषी ठरलेली असून, त्यानंतर या दोन अधिनियमांपैकी कोणत्याही एका अधिनियमान्वये दोषी ठरविण्यात आली आहे;

—अशी प्रत्येक व्यक्ती ;

(ख) विदेशी विनिमय चलनाचे जतन व तस्करीच्या क्रियाव्यापारांस प्रतिबंध अधिनियम, १९७४ (१९७४ चा ५२) याअन्वये जिच्यासंबंधात स्थानवद्वता आदेश काढण्यात आला आहे, अशी प्रत्येक व्यक्ती :

परंतु,—

(एक) असा स्थानबद्धता आदेश हा, ज्याला उक्त अधिनियमाचे कलम ९ किंवा कलम १२क यांचे उपबंध लागू होत नाहीत असा असल्यास, तो उक्त अधिनियमाच्या कलम ८ अन्वये सल्लागार मंडळाच्या अहवालावरून किंवा सल्लागार मंडळाचा अहवाल मिळण्यापूर्वी किंवा सल्लागार मंडळाकडे निर्देश करण्यापूर्वी रद्द करण्यात आलेला असता कामा नये ; किंवा

(दोन) असा स्थानबद्धता आदेश हा, ज्याला उक्त अधिनियमाच्या कलम ९ चे उपबंध लागू होतात असा असल्यास, तो उक्त अधिनियमाचे कलम ९ पोटकलम (३) खालील पुनर्विलोकनासाठी दिलेली मुदत संपण्यापूर्वी किंवा त्या पुनर्विलोकनाच्या आधारे किंवा त्या अधिनियमाचे कलम ९, पोटकलम (२) सहित कलम ८ अन्वये सल्लागार मंडळाने दिलेल्या अहवालावरून रद्द केलेला असता कामा नये ; किंवा

(तीन) असा स्थानबद्धता आदेश हा, ज्याला उक्त अधिनियमाच्या कलम १२क चे उपबंध लागू होतात असा असल्यास, तो उक्त कलमाच्या पोटकलम (३) खालील पहिल्या पुनर्विलोकनाच्या आधारे किंवा उक्त अधिनियमाचे कलम १२क, पोटकलम (६) सहित कलम ८ अन्वये सल्लागार मंडळाने सादर केलेल्या अहवालावरून रद्द करण्यात आलेला असता कामा नये ; किंवा

(चार) असा स्थानबद्धता आदेश सक्षम अधिकारिता असलेल्या न्यायालयाने रद्द ठरवलेला असता कामा नये ;

(ग) खंड (क) किंवा खंड (ख) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या व्यक्तीची नातेवाईक असलेली प्रत्येक व्यक्ती ;

(घ) खंड (क) किंवा खंड (ख) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या व्यक्तीचा प्रत्येक सहयोगी ;

(ङ) खंड (क) किंवा खंड (ख) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या व्यक्तीने जी पूर्वी कोणत्याही वेळी धारण केली होती अशा कोणत्याही संपत्तीचा कोणताही धारक (यापुढे तो या खंडात ‘विद्यमान धारक’ म्हणून संबोधण्यात आला आहे) ; मात्र, विद्यमान धारक किंवा, प्रकरणपरत्वे, ज्याने अशा व्यक्तीनंतर व विद्यमान धारकापूर्वी अशी संपत्ती धारण केली होती, असा कोणीही समुचित प्रतिफलाच्या मोबदल्यात सद्भावपूर्वक हस्तांतरिती झाला आहे किंवा होता असे असेल तर गोष्ट अलाहिदा.

स्पष्टीकरण १.—खंड (क) च्या उपखंड (एक) च्या प्रयोजनार्थ, ज्याच्या संबंधात एखादी व्यक्ती एखाद्या अपराधाबद्दल दोषी ठरविण्यात आली आहे अशा कोणत्याही मालाचे मूल्य हे, तो अपराध घडण्याच्या दिनांकाला भारतातील व्यापाराच्या सर्वसामान्य ओघात त्या मालाची जी घाऊक किंमत असेल तितके असेल.

स्पष्टीकरण २.—खंड (ग) च्या प्रयोजनार्थ, एखाद्या व्यक्तीचा “नातेवाईक” याचा अर्थ, पुढीलप्रमाणे आहे :—

(एक) त्या व्यक्तीचा विवाहसाथी ;

(दोन) त्या व्यक्तीचा भाऊ किंवा बहीण ;

(तीन) त्या व्यक्तीच्या विवाहसाथीचा भाऊ किंवा बहीण ;

(चार) त्या व्यक्तीचा कोणताही रेषीय पूर्वज किंवा वंशज ;

(पाच) त्या व्यक्तीच्या विवाहसाथीचा कोणताही रेषीय पूर्वज किंवा वंशज ;

(सहा) खंड (दोन), खंड (तीन), खंड (चार) किंवा खंड (पाच) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या व्यक्तीचा विविहसाथी ;

(सात) खंड (दोन) किंवा खंड (तीन) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या व्यक्तीचा कोणताही रेषीय वंशज.

स्पष्टीकरण ३.—खंड (घ) च्या प्रयोजनार्थ, एखाद्या व्यक्तीचा “सहयोगी” याचा अर्थ पुढीलप्रमाणे आहे :—

(एक) अशा व्यक्तीच्या निवासी वास्तूमध्ये (उपगृह धरून) जो राहात होता किंवा जो राहात असेल असा कोणताही माणूस ;

(दोन) अशा व्यक्तीच्या कामकाजाची जो व्यवस्था पाहात होता किंवा पाहात आहे असा किंवा जो तिचे हिशेब ठेवत होता किंवा ठेवत आहे असा कोणताही माणूस ;

(तीन) अशी व्यक्ती ज्यांचा सदस्य, भागीदार किंवा संचालक होती किंवा आहे असा कोणताही व्यक्तिसंघ, असा माणसांचा निकाय, अशी भागीदारी फर्म किंवा कंपनी अधिनियम, १९५६ (१९५६ चा १) याच्या अर्थानुसार असलेली अशी, खाजगी कंपनी;

(चार) अशी व्यक्ती ज्यावेळी एखादा व्यक्तिसंघ, माणसांचा निकाय, भागीदारी फर्म, किंवा कंपनी अधिनियमाच्या अर्थानुसार असलेली खाजगी कंपनी यांचा सदस्य, भागीदार किंवा संचालक होती किंवा आहे त्यावेळी जो कोणताही माणूस त्या संघाचा, निकायाचा, भागीदारी फर्मचा किंवा त्या खाजगी कंपनीचा सदस्य, भागीदार किंवा संचालक होता किंवा असेल तो कोणताही माणूस;

(पाच) खंड (तीन) मध्ये निर्दिष्ट केलेला कोणताही व्यक्तिसंघ, माणसांचा निकाय, भागीदारी फर्म किंवा खाजगी कंपनी यांच्या कामकाजाची व्यवस्था पाहण्याचे किंवा त्यांचे हिशोब ठेवण्याचे काम जो करीत होता किंवा करीत आहे, असा कोणताही माणूस;

(सहा) कोणत्याही न्यासाचा विश्वस्त : मात्र,—

(कृ) तो न्यास अशा व्यक्तीकडून निर्माण करण्यात आलेला असावा; किंवा

(खू) अशा व्यक्तीने रकमांमध्ये अंशदान केलेल्या मत्तांचे मूल्य हे (तिने पूर्वी काही मत्तांचे अंशदान केले असल्यास, त्या मत्तांचे मूल्य धरून) तिने असे अंशदान ज्या दिनांकाला केले होते त्या दिनांकाला, न्यासाच्या मालकीच्या त्या दिनांकास असलेल्या मत्तांच्या मूल्याच्या वीस टक्क्यापेक्षा कमी नसावे;

(सात) सक्षम प्राधिकरणाला जर काही कारणांस्तव—ती कारणे लेखी नमूद करण्यात येतील असे वाटले की, अशा व्यक्तीची कोणतीही मत्ता तिच्यावतीने अन्य कोणत्याही व्यक्तीने धारण केली आहे तर, अशी अन्य व्यक्ती.

स्पष्टीकरण ४.—शंकानिरसन करण्याच्या दृष्टीने याद्वारे असे उपर्याखित करण्यात येत आहे की, एखादी व्यक्ती ही, जिला या अधिनियमाचे उपबंध लागू होतात अशी व्यक्ती आहे किंवा कसे यासंबंधीच्या प्रश्नाचा निर्णय, या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी निर्माण झालेल्या किंवा घडलेल्या वस्तुस्थितीच्या किंवा परिस्थितीच्या किंवा घटनांच्या (कोणतीही दोषसिद्धी किंवा कोणतीही स्थानबद्धता धरून) संदर्भात करण्यात येईल.

३. (१) या अधिनियमात संदर्भानुसार अन्यथा आवश्यक नसेल तर,—

व्याख्या.

(कृ) “अपील न्यायाधिकरण” यांचा अर्थ, कलम २२ अन्वये धारित केलेले समपहेत संपत्ती अपील न्यायाधिकरण, असा आहे;

(खू) “सक्षम प्राधिकरण” याचा अर्थ, या अधिनियमाखालील सक्षम प्राधिकरणाची काऱ्य पार पाडण्यासाठी कलम ५, पोट-कलम (१) अन्वये केंद्र शासनाने प्राधिकृत केलेला त्याचा अधिकारी, असू आहे;

(ग) ज्या कोणत्याही व्यक्तीला हा अधिनियम लागू होतो, त्या व्यक्तीच्या संबंधात “अवैधपणे संपादन केलेलो संपत्ती” याचा अर्थ पुढीलप्रमाणे आहे,—

(एक) जिच्यासंबंधात कायदा करण्याची संसदेला शक्ती आहे अशा कोणत्याही बाबीच्या संबंधात त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्याद्वारे किंवा त्याखाली मनाई करण्यात आलेल्या कोणत्याही क्रियाव्यापारातून उपलब्ध झालेले किंवा मिळवलेले किंवा ज्यांचा त्या क्रियाव्यापाराशी संबंध जोडता येण्यासारखा आहे असे उत्पन्न, कमाई किंवा मत्ता यांमधून किंवा त्यांच्या साहाय्याने अशा व्यक्तीने पूर्णतः किंवा अंशतः संपादन केलेली कोणतीही संपत्ती—मग ती या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी संपादित केलेली असो किंवा नंतर संपादित केलेली असो; किंवा

(दोन) ज्यांच्यासंबंधात अशा कोणत्याही कायद्याचे उल्लंघन करण्यात आले आहे असे कोणतीही उत्पन्न, अशी कमाई किंवा मत्ता यांमधून किंवा त्यांच्या साहाय्याने अशा व्यक्तीने पूर्णतः किंवा अंशतः संपादन केलेली कोणतीही संपत्ती—मग ती या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी संपादित केलेली असो किंवा नंतर संपादित केलेली असो; किंवा

(तीन) ज्यांच्या उगममार्ग सिद्ध करता येत नाही अणि जिच्यासंबंधात कायदा करण्याची संसदेला शक्ती नाही अशा कोणत्याही बाबीच्या संबंधात करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा गोष्ट यांच्याशी ज्यांचा संबंध जोडता येण्यासारखा आहे असे दाखवता येत नाही असे

उत्पन्न, कमाई किंवा मत्ता यांमधून किंवा त्यांच्या साहाय्याने अशा व्यक्तीने पूर्णतः किंवा अंशतः संपादन केलेली कोणतीही संपत्ती—मग ती या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी संपादित केलेली असो किंवा नंतर संपादित केलेली असो ; किंवा

(चार) उपखंड (एक) ते (तीन) यांमध्ये निर्देशिलेली कोणतीही संपत्ती अथवा अशा संपत्तीतून मिळविलेले उत्पन्न किंवा कमाई यांच्याशी पूर्णतः किंवा अंशतः ज्याचा संबंध जोडता येण्यासारखा आहे अशा प्रतिफलाच्या मोबदल्यात किंवा अशा कोणत्याही मार्गाने अशा व्यक्तीने संपादन केलेली कोणतीही संपत्ती—मग ती या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी संपादित केलेली असो किंवा नंतर संपादित केलेली असो ;

—आणि या शब्दप्रयोगात पुढील प्रकारच्या संपत्तीचा समावेश होतो, ती अशी :—

(क) अशा व्यक्तीने धारण केलेली जी संपत्ती, तिच्या कोणत्याही आधीच्या धारकाने ती धारण करण्याचे बंद केले नसते तर, त्या आधीच्या धारकाच्या संबंधात ती या खंडान्वये अवैधपणे संपादन केलेली संपत्ती ठरली असती अशी कोणतीही संपत्ती; मात्र, अशी व्यक्ती किंवा अशा आधीच्या धारकानंतर ज्या कोणत्याही अन्य व्यक्तीने कोणत्याही वेळी ही संपत्ती धारण केली होती, ती कोणतीही अन्य व्यक्ती किंवा ज्या वावतीत असे आधीचे धारक दोन किंवा त्याहून अधिक असतील त्या वावतीत, अशा धारकांपैकी शेवटचा धारक समुचित प्रतिफलाच्या मोबदल्यात सद्भावपूर्वक हस्तांतरिती झाला आहे किंवा होता असे असेल तर गोष्ट अलाहिदा ;

(ख) वाब (क) मध्ये मोडणारी कोणतीही संपत्ती किंवा त्यातून मिळवलेले उत्पन्न किंवा कमाई यांच्याशी पूर्णतः किंवा अंशतः ज्याचा संबंध जोडता येण्यासारखा आहे अशा प्रतिफलाच्या मोबदल्यात किंवा अशा कोणत्याही मार्गाने अशा व्यक्तीने संपादन केलेली कोणतीही संपत्ती—मग ती या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी संपादित केलेली असो किंवा नंतर संपादित केलेली असो ;

(ग) “विहित” याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली केलेल्या नियमांद्वारे विहित केलेले असा आहे ;

(घ) “संपत्ती” यामध्ये, जंगम किंवा स्थावर संपत्तीतील कोणत्याही हितसंबंधाचा समावेश होतो ;

(ङ) “न्यास” यामध्ये, अन्य कोणत्याही वैध आवंधनाचा समावेश होतो.

(२) या अधिनियमात ज्याचा निर्देश केलेला आहे, परंतु जो कोणत्याही क्षेत्रात अंमलात नाही अशा कोणत्याही कायद्याच्या निर्देशाचा त्या क्षेत्राच्या संबंधातील अर्थ, त्या क्षेत्रात कोणताही तत्सम कायदा अंमलात असल्यास, त्याचा निर्देश म्हणून लावला जाईल.

(३) या अधिनायमात, कोणताही अधिकारी किंवा प्राधिकरण याच्या संबंधीच्या निर्देशाचा जेथे तेच पदनाम असलेला कोणताही अधिकारी किंवा तसे प्राधिकरण नाही अशा कोणत्याही क्षेत्राच्या संबंधातील अर्थ, केंद्र शासनाकडून शासकीय राजपत्रात अधिसूचनेद्वारे विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा अधिकान्याच्या किंवा प्राधिकरणाच्या संबंधीचा निर्देश म्हणून लावण्यात येईल.

अवैधपणे संपादन ४. (१) या अधिनियमाच्या प्रारंभी व तेव्हापासून, ज्या व्यक्तीला हा अधिनियम लागू होतो त्या केलेली संपत्ती व्यक्तीने, अवैधपणे संपादन कुरण्यात आलेली कोणतीही संपत्ती खुद स्वतः किंवा स्वतःच्या वातीने अन्य धारण करण्यास कोणत्याही व्यक्तीमार्फत धारण करणे कायदेशीर ठरणार नाही.

मनाई. (२) कोणतीही व्यक्ती पोटकलम (१) च्या उपवंधाचे उल्लंघन करून अवैधपणे संपादन केलेली कोणतीही संपत्ती धारण करीत असेल त्या वावतीत, अशी संपत्ती या अधिनियमाच्या उपवंधानुसार समपहत होऊन केंद्र शासनाकडे जमा होण्यास पात्र असेल.

सक्षम प्राधिकरण. ५. (१) केंद्र शासन, स्वतःस योग्य वाटतील तितक्या केंद्र शासनाच्या अधिकान्यांना (शासनाचे संयुक्त सचिव याच्यापेक्षा खालचा दर्जा नसलेल्या) शासकीय राजपत्रात प्रकाशित केलेल्या आदेशाद्वारे या अधिनियमाखालील सक्षम प्राधिकरणांची काऱ्य पार पाडण्याकरिता प्राधिकृत करू शकेल.

(२) सक्षम प्राधिकरणे, ज्यांच्याबदल केंद्र शासन आदेशाद्वारे निर्देश देईल अशा व्यक्तींच्या किंवा व्यक्तिवर्गाच्या संबंधात आपली काऱ्य पार पाडतील.

६. (१) हा अधिनियम ज्या व्यक्तीला लागू होतो अशा कोणत्याही व्यक्तीने खुद स्वतः किंवा समपहरणाची स्वतःच्या वतीने अन्य कोणत्याही व्यक्तीमार्फत धारण केलेल्या संपत्तीचे मूल्य, तिच्या उत्पन्नाचे, कमाईचे नोटीस. किंवा मत्तेचे जात उगममार्ग, आणि कलम १८ खालील कार्यवाहीमुळे किंवा अन्यथा स्वतःला उपलब्ध झालेली अन्य कोणतीही माहिती किंवा सामग्री विचारात घेतल्यानंतर जर, अशी सर्व किंवा त्यापेकी कोणतीही संपत्ती अवैधपणे संपादित केली आहे असे सक्षम प्राधिकरणाला सकारण वाटले तर (तसे वाटण्याबदलची कारणे लेखी नमूद करावयाची), ते अशा व्यक्तीवर (यापुढे तिता 'बाधित व्यक्ती' म्हणून संबोधण्यात आले आहे) नोटीस बजावून तीद्वारे, जी साधारणपणे तोस दिवसांपेक्षा कमी असणार नाही अशा व नोटिशीत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल त्या मुदतीत, ज्यातून किंवा ज्यांच्या साहाय्याने तिने अशी संपत्ती संपादित केली आहे त्या उत्पन्नाचे, कमाईचे किंवा मत्तेचे उगममार्ग आणि ज्यावर ती विसंबून आहे तो साक्षीपुरावा व अन्य संबद्ध माहिती व तपशील कळविण्यास आणि अशी सर्व किंवा, प्रकरणपरन्ते, त्यापेकी कोणतीही संपत्ती अवैधपणे संपादित केली असल्याचे घोषित का करू नये व या अधिनियमाखाली ती समपहत करून केंद्र शासनाकडे जमा का करू नये यासंबंधीचे कारण दाखवण्यास फर्मावू शकेल.

(२) पोटकलम (१) अन्वये कोणत्याही व्यक्तीला देण्यात आलेल्या नोटिशीत एखादी संपत्ती अशा व्यक्तीच्या वतीने अन्य कोणत्याही व्यक्तीने धारण केली आहे असे विनिर्दिष्ट करण्यात आले असेल त्या वावतीत, अशा अन्य व्यक्तीलाही नोटिशीची एक प्रत पाठवून ती बजावली जाईल.

७. (१) सक्षम प्राधिकरण, कलम ६ अन्वये देण्यात आलेल्या "कारण दाखवा" नोटिशीच्या विराक्षत प्रकरणी, उत्तरादाखल काही खुलासा देण्यात आला असेल तर, तो खुलासा, आणि त्याच्यापुढे उपलब्ध झालेली माहिती संपत्तीचे समपहरण. विचारात घेतल्यानंतर आणि बाधित व्यक्तीला (आणि नोटिशीत विनिर्दिष्ट केलेली कोणतीही संपत्ती जर बाधित व्यक्तीने अन्य कोणत्याही व्यक्तीमार्फत धारण केली असेल तर, अशा बावतीत, त्या अन्य व्यक्तीलाही) आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्यानंतर, प्रस्तुत सर्व किंवा त्यापेकी कोणतीही संपत्ती ही अवैधपणे संपादित केलेली संपत्ती आहे किंवा कसे याबाबतचा निष्कर्ष आदेशाद्वारे नमूद करील.

(२) "कारण दाखवा" नोटिशीमध्ये निर्दिष्ट केलेल्या संपत्तीपेकी काही संपत्ती अवैधपणे संपादित केलेली संपत्ती आहे अशी सक्षम प्राधिकरणाची खात्री पटली असेल, परंतु अशी संपत्ती नेमकी कोणती ही जर ओळखू शकत नसेल तर, अशा बावतीत, कोणती संपत्ती ही अवैधपणे संपादित केलेली संपत्ती आहे ते आपल्या पराकाढा निर्णयशक्तीनुसार विनिर्दिष्ट करून सक्षम प्राधिकरणाने तदनुसार पोट-कलम (१) अन्वये आपला निष्कर्ष नमूद करणे कायदेशीर होईल.

(३) सक्षम प्राधिकरण एखादी संपत्ती ही अवैधपणे संपादित केलेली संपत्ती आहे अशा आशयाचा या कलमान्वये निष्कर्ष नमूद करील त्याबाबतीत, ते अशी संपत्ती या अधिनियमाच्या उपवंधांच्या अधीनतेने, सर्व भारांपासून मुक्त अशा अवस्थेत समपहत होऊन केंद्र शासनाकडे जमा होईल असे घोषित करील.

(४) ज्याबाबतीत या अधिनियमान्वये एखाद्या कंपनीचे शेअर्स समपहत होऊन केंद्र शासनाकडे जमा झाले असतील त्याबाबतीत, कंपनी अधिनियम, १९५६ (१९५६ चा १) किंवा कंपनीची संस्थापन नियमाबली यामध्ये काहीही असले ती, ती कंपनी केंद्र शासनाची अशा शेअर्सचा हस्तांतरिती म्हणून नोंदणी करील.

८. या अधिनियमाखालील कोणत्याही कार्यवाहीमध्ये, कलम ६ अन्वये दिलेल्या नोटिशीत विनिर्दिष्ट शाब्दितीचा भार केलेली कोणतीही संपत्ती ही अवैधपणे संपादित केलेली संपत्ती नाही हे शाब्दित करण्याचा भार बाधित व्यक्तीवर राहील.

९. (१) एखादी संपत्ती समपहत होऊन केंद्र शासनाकडे जमा झाली आहे असे कलम ७ खाली समपहरणाच्या ऐवजी सक्षम प्राधिकरणाने घोषित केलेले असेल आणि ज्याद्वारे ही संपत्ती संपादन करण्यात आली होती ते उत्पन्न, द्रव्यदंड. ती कमाई किंवा मत्ता यांच्या निम्म्यापेक्षाही कमी ऐवढ्याच भागाचा उगममार्ग सक्षम प्राधिकरणाचे समाधान होईल अशा प्रकारे शाब्दित करण्यात आलेला नसेल त्याबाबतीत सक्षम प्राधिकरण बाधित व्यक्तीला समपहरणाच्या ऐवजी, अशा भागाच्या मूल्याच्या एकपूर्णांक एक पंचमांशाइतका द्रव्यदंड भरण्याचा पर्याय निवडण्याचा अधिकार देणारा आदेश काढील.

स्पष्टीकरण.—या पोटकलमाच्या प्रयोजनार्थ, एखादी संपत्ती ज्याच्यायोगे संपादित करण्यात आली आहे ते उत्पन्न, ती कमाई किंवा ती मत्ता यांच्या कोणत्याही भागाचे मूल्य पुढीलप्रमाणे असेल :—

(क) उत्पन्न किंवा कमाई यांच्या कोणत्याही भागाच्या बाबतीत, उत्पन्नाच्या किंवा कमाईच्या अशा भागाची रक्कम ;

(ख) मत्तेच्या कोणत्याही भागाच्या बाबतीत, अशा मत्तेच्या संपादनाकरिता द्याव्या लागलेल्या प्रतिफलाच्या पूर्ण मूल्याचा प्रमाणशीर भाग.

(२) पोट-कलम (१) खाली द्रव्यदंड लादण्यासंबंधीचा आदेश देण्यापूर्वी वाधित व्यक्तीला आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिली जाईल.

(३) वाधित व्यक्तीने पोटकलम (१) खाली देय असलेला द्रव्यदंड त्या बाबतीत देण्यात येईल अशा मुदतीत भरला तर त्याबाबतीत, सक्षम प्राधिकरण आदेशाद्वारे कलम ७ खाली केलेली समपहरणाची घोषणा रद्द करू शकेल आणि त्यानंतर अशी संपत्ती मुक्तावस्थेत राहील.

विशिष्ट न्यास

१०. कलम २, पोटकलम (२), स्पष्टीकरण ३, खंड (सहा) यामध्ये निर्दिशलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या संपत्तीच्या बाबतीत, न्यास म्हणून धारण केलेली एखादी संपत्ती ही अवैधपणे संपादित केलेली संपत्ती आहे असे सक्षम संबंधातील प्राधिकरणाला त्याच्याकडे उपलब्ध असलेल्या माहितीच्या आणि सामग्रीच्या आधारे सकारण वाटत असेल कार्यपद्धती. (तसे वाटण्याबदलची कारणे लेखी नमूद करावयाची) तर, ते प्राधिकरण न्यासाचा निर्माता किंवा, प्रकरणपरत्वे, न्यासाने जिच्यातून किंवा जिच्या साहाय्याने अशी संपत्ती, संपादन केली होती त्या मत्तेचा अंशदाता आणि विश्वस्त यांच्यावर नोटीस वजावून, तीद्वारे, जो साधारणपणे तीस दिवसांपेक्षा कमी असणार नाही अशा, नोटिशीत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल त्या मुदतीत, ज्यातून किंवा ज्याच्या साहाय्याने अशी संपत्ती संपादित करण्यात आली होती अशा पैशांचा किंवा अशा अन्य मत्तेचा उगममार्ग किंवा, प्रकरणपरत्वे, अशी संपत्ती संपादित करण्याकरिता न्यासात ज्याचे अंशदान करण्यात आले होते असा पैसा किंवा अशी अन्य मत्ता यांचा उगममार्ग कोणता यासंबंधी खुलासा करण्यास फर्मावू शकेल आणि त्यानंतर अशी नोटीस ही कलम ६ खाली बजावण्यात आलेली नोटीस असल्याचे मानण्यात येईल, आणि या अधिनियमाचे अन्य सर्व उपबंध तदनुसार लागू होतील.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, “अवैधपणे संपादन केलेली संपत्ती” हा शब्दप्रयोग, न्यास म्हणून धारण केलेल्या कोणत्याही संपत्तीच्या संबंधात वापरला असता त्यामध्ये पुढील संपत्तीचा समावेश होता :—

(एक) जी कोणतीही संपत्ती, न्यासाचा निर्माता किंवा न्यासात अशा संपत्तीचे अंशदान करणारा अंशदाता याने धारण करण्याचे चालू ठेवले असते तर, अशा न्यासाच्या, निर्मात्याच्या किंवा अंशदात्याच्या संबंधात अवैधपणे संपादन केलेली संपत्ती ठरली असती, ती संपत्ती ;

(दोन) कोणत्याही व्यक्तीने केलेल्या कोणत्याही अंशदानातून न्यासाने संपादित केलेली जी कोणतीही संपत्ती जर अशा व्यक्तीने अशा अंशदानामधून संपादित केली असती तर ती अशा व्यक्तीच्या संबंधात अवैधपणे संपादन केलेली संपत्ती ठरली असती, अशी संपत्ती.

विवरक्षित हस्तांतरण ११. कलम ६ अन्वये अथवा कलम १० अन्वये नोटीस काढण्यात आल्यानंतर, उक्त नोटिशीत रद्दवातल असणे, निर्दिष्ट केलेली कोणतीही संपत्ती कोणत्याही पद्धतीने हस्तांतरित केली जाईल त्याबाबतीत, या अधिनियमानुसार चालवलेल्या कार्यावाहीच्या प्रयोजनार्थ, असे हस्तांतरण दुर्लक्षिले जाईल आणि जर अशी संपत्ती त्यानंतर कलम ७ अन्वये समपहत होऊन केंद्र शासनाकडे जमा झाली तर, अशा संपत्तीचे हस्तांतरण रद्दवातल समजण्यात येईल.

अपील न्यायाधिकरण १२. (१) केंद्र शासन शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे समपहत संपत्ती अपील न्यायाधिकरण घटित करणे. या नावाने संबोधावयाचे असे एक अपील न्यायाधिकरण घटित करू शकेल आणि एक अध्यक्ष व केंद्र शासनाला योग्य वाटतील तितके अन्य सदस्य (शासनाचा संयुक्त सचिव याच्या दर्जापेक्षा खालचा दर्जा नसलेले असे ते केंद्र शासनाचे अधिकारी असतील) मिळून ते न्यायाधिकरण बनलेले असेल आणि कलम ७, कलम ९ चे पोट-कलम (१) किंवा कलम १० या अन्वये काढण्यात आलेल्या आदेशांच्या विरुद्ध केल्या जाणाऱ्या अपिलांच्या सुनावणीसाठी त्या शासनाकडून त्यांची नियुक्ती करण्यात येईल.

(२) अपील न्यायाधिकरणाचा अध्यक्ष म्हणजे जी व्यक्ती सर्वोच्च न्यायालयाचा किंवा, उच्च न्यायालयाचा न्यायाधीश आहे किंवा होती किंवा तसा न्यायाधीश होण्यास अर्ह आहे अशी व्यक्ती असेल.

(३) अध्यक्ष आणि अन्य सदस्य यांच्या सेवेच्या अटी आणि शर्ती विहित करण्यात येतील त्याप्रमाणे असतील.

(४) कलम ७, कलम ९ चे पोट-कलम (१) किंवा कलम १० यांन्वये सक्षम प्राधिकरणाने दिलेल्या आदेशामुळे नाराज झालेली कोणतीही व्यक्ती, तो आदेश तिच्यावर बजावण्यात आल्याच्या दिनांकापासून पंचेचाठीस दिवसांच्या आत अपील न्यायाधिकरणाकडे अपील करू शकेल :

परंतु, अपीलकर्ता वेळेवर अपील दाखल करू शकला नाही याला पुरेसे कारण होते अशी अपील न्यायाधिकरणाची खात्री झाल्यास, अपील न्यायाधिकरणास असे कोणतेही अपील पूर्वांकृत दिनांकापासून उक्त पंचयांत्रिस दिवसांच्या कालावधीनंतर विचारार्थ स्वीकारता येईल, परंतु साठ दिवसानंतर मात्र नाही.

(५) पोटकलम (४) अन्वये एखादे अपील स्वीकारल्यानंतर अपील न्यायाधिकरण अपीलकर्त्यास त्याची इच्छा असल्यास आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी देऊन आणि स्वतःला योग्य वाटेल अशी आणखी चौकशी करून नंतर, ज्या आदेशाविरुद्ध अपील करण्यात आले आहे तो आदेश कायम, विशेषधित किंवा रद्द करू शकेल.

(६) तीन सदस्य मिळून बनलेली आणि अपील न्यायाधिकरणाच्या अध्यक्षाने घटित केलेली न्यायपीठे अपील न्यायाधिकरणाच्या शक्ती वापरू शकतील आणि त्या न्यायाधिकरणाची कार्ये पार पडू शकतील.

[(६क) पोटकलम (६) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, या कलमान्वये दाखल करण्यात आलेली अपिले शीघ्रतेने निकालात काढण्यासाठी दोन सदस्यांचे एक न्यायपीठ घटित करणे आवश्यक आहे असे अध्यक्षास वाटत असेल तर, त्यास तसे करता येईले आणि अशा रीतीने घटित केलेल न्यायपीठ अपील न्यायाधिकरणाच्या शक्ती वापरू शकेल आणि त्या न्यायाधिकरणाची कार्ये पार पाडू शकेल :

परंतु, अशा रीतीने घटित केलेल्या न्यायपीठाच्या सदस्यांमध्ये कोणत्याही मुद्याविषयी किंवा मुद्याविषयी मतभेद झाल्यास, ते सदस्य ज्याबाबत त्यांच्यात मदभेद असेल तो मुद्दा किंवा ते मुद्दे नमूद करून ते त्या मुद्याच्या किंवा मुद्यांच्या सुनावणीसाठी एखाद्या तिसऱ्या सदस्याकडे (हा सदस्य अध्यक्ष विनिर्दिष्ट करील) निर्णयार्थ पाठवतील आणि त्या सदस्यांच्या अभिप्रायानुसार अशा मुद्याचा किंवा मुद्यांचा निर्णय देण्यात येईल.]

(७) अपील न्यायाधिकरण आपली स्वतःची कार्यपद्धती विनियमित करू शकेल.

[(८) अपील न्यायाधिकरणाकडे अर्ज करण्यात आल्यानंतर आणि विहित फी भरण्यात आल्यानंतर, न्यायाधिकरण कोणत्याही अपिलातील एखाद्या पक्षकारास किंवा अशा पक्षकाराने या संवंधात प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीस, कार्यालयाच्या वेळेत कोणत्याही वेळी न्यायाधिकरणाचे कोणतेही संबंधित अभिलेख आणि नोंदवव्या यांची पाहणी करण्याची आणि त्यातील कोणत्याही भागाची प्रमाणित प्रत मिळवण्याची परवानगी देऊ शकेल.]

१३. या अधिनियमान्वये काढलेली किंवा बजावलेली कोणतीही नोटीस, केलेली कोणतीही नोटीस किंवा घोषणा आणि दिलेला कोणताही आदेश यात नमूद केलेली संपत्ती किंवा व्यक्ती यांच्या वर्णनात काही आदेश त्यातील चूक असली तरी, जर अशी व्यक्ती किंवा संपत्ती याप्रमाणे नमूद केलेल्या वर्णनावरून ओळखू येण्याजोगी वर्णनात कोणतीही असेल तर, अशा कोणत्याही चुकीमुळे ती नोटीस, ती घोषणा किंवा तो आदेश विधिबाबृहत असल्याचे मानले चूक असल्यामुळे विधिबाबृहत न होणे.

१४. या अधिनियमान्वये काढलेला कोणताही आदेश किंवा केलेली कोणतीही घोषणा, त्यात तसे उपबंधित केले असेल त्याखेरीज अन्यथा अपिलापत्र असणार नाही आणि ज्याबाबतीत निर्णय देण्याची शक्ती या अधिनियमाद्वारे किंवा त्याखाली अपील न्यायाधिकरणाला किंवा सक्षम प्राधिकरणाला प्रदान करण्यात आली आहे अशा कोणत्याही बाबीसंबंधी कोणत्याही दिवाणी न्यायालयाला अधिकारिता असणार नाही, आणि या अधिनियमाद्वारे किंवा त्याखाली प्रदान करण्यात आलेल्या कोणत्याही शक्तीचा वापर करून करण्यात आलेल्या किंवा करावयाच्या कोणत्याही कारवाईच्या संबंधात कोणत्याही न्यायालयाकडून किंवा अन्य प्राधिकरणाकडून कोणताही आदेश दिला जाणार नाही.

१५. दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८, (१९०८ चा ५) अन्वये एखाद्या दाव्याची संपरीक्षा करताना, सक्षम प्राधिकरण पुढील बाबीसंबंधी दिवाणी न्यायालयाला असतात त्या सर्व शक्ती सक्षम प्राधिकरण आणि अपील न्यायाधिकरण आणि अपील न्यायाधिकरण यांना असतील, त्या बाबी असेही :—

(क) कोणत्याही व्यक्तीला समन्स पाठविणे व तिला हजर राहावयास भाग पाडणे, आणि तिची शपथेवर तपासणी करणे ;

(ख) दस्तऐवज प्रकट करून दाखल करण्यास फर्माविणे ;

(ग) प्रतिज्ञालेखावरून पुरावा स्वीकारणे ;

(घ) कोणत्याही न्यायालयातून किंवा कार्यालयातून कोणताही सार्वजनिक अभिलेख किंवा त्याची प्रत मागविणे ;

दिवाणी
न्यायालयाच्या
शक्ती असणे.

१. १९८० चा अधिनियम ५५, कलम २(क) द्वारे दाखल केले (१ जुलै, १९८१ रोजी व तेहापासून).

२. वरील अधिनियमाच्या कलम २(ख) द्वारे दाखल केले (१ जुलै, १९८१ रोजी व तेहापासून).

(ङ) साक्षीदार किंवा दस्तऐवज यांची तपासणी करण्यासाठी आयोगपत्रे काढणे;

(च) विहित करता येईल अशी अन्य कोणतीही वाब.

सक्षम प्राधिकरणाला १६. (१) अन्य कोणत्याही कायद्यात काहीही अंतर्भूत असले तरी, सक्षम प्राधिकरणाच्या मते या माहिती देणे अधिनियमाच्या प्रयोजनासाठी उपयुक्त किंवा त्यांच्याशी संबद्ध ठरतील अशा व्यक्ती, असे मुद्दे किंवा अशा वाबी यांच्या संवंधातील माहिती सादर करण्यास केंद्र शासनाच्या किंवा राज्य शासनाच्या किंवा स्थानिक प्राधिकरणाच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याला किंवा प्राधिकरणाला फर्माविण्याची त्या सक्षम प्राधिकरणाला शक्ती असेल.

(२) आयकर विभाग, सीमाशुल्क विभाग किंवा केंद्रीय उत्पादन शुल्क विभाग यातील कोणताही अधिकारी किंवा विदेशी विनियम चलन विनियमन अधिनियम, १९७३, (१९७३ चा ४६) या अन्वये नियुक्त करण्यात आलेला कोणताही अंमलबजावणी शाखेचा अधिकारी यांच्याकडे उपलब्ध असलेली अशी कोणतीही माहिती त्याच्या मते या अधिनियमाच्या प्रयोजनार्थ सक्षम प्राधिकरणाला उपयुक्त ठरणार असेल तर, तो आपण होऊन अशी माहिती सक्षण प्राधिकरणाकडे सादर करू शकेल.

विवक्षित अधिकारी कायद्यातील कोणत्याही कार्यवाहीच्या प्रयोजनार्थ, सक्षम प्राधिकरण आणि अपील न्यायाधिकरण यांना सहाय्य करण्यासाठी पुढील अधिकाऱ्यांना याद्वारे शक्ती प्रदान करण्यात आल्या असून त्यांनी तसे सहाय्य करणे आवश्यक करण्यात आले आहे; ते असे :—

(क) सीमाशुल्क विभागाचे अधिकारी;

(ख) केंद्रीय उत्पादन शुल्क विभागाचे अधिकारी;

(ग) आयकर विभागाचे अधिकारी;

(घ) विदेशी विनियम चलन विनियमन अधिनियम, १९७३ (१९७३ चा ४६) या अन्वये नियुक्त केलेले अंमलबजावणी शाखेचे अधिकारी;

(ङ) पोलीस अधिकारी;

(च) केंद्र शासनाने शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे यासंवंधात विनिर्दिष्ट केलेले असे केंद्र किंवा राज्य शासनाचे अन्य अधिकारी.

विवक्षित अधिकारी कायद्यातील कोणत्याही कार्यवाहीच्या प्रयोजनार्थ, सक्षम प्राधिकरण आणि अपील न्यायाधिकरण यांना सहाय्य करण्यासाठी पुढील अधिकाऱ्यांना याद्वारे शक्ती प्रदान करण्यात आल्या असून कोणतीही संबद्ध वाबी यांच्यासंवंधात एखादी चौकशी, अन्वेषण किंवा सर्वेक्षण करण्याची सक्षम प्राधिकरणाला शक्ती असेल.

(१) या अधिनियमान्वये करण्यात येणाऱ्या कोणत्याही कार्यवाहीच्या किंवा अशी कार्यवाही सुरु करण्याच्या प्रयोजनार्थ, कोणतीही व्यक्ती, ठिकाण, संपत्ती, मत्ता, दस्तऐवज, हिशेब पुस्तके किंवा अन्य कोणत्याही संबद्ध वाबी यांच्यासंवंधात एखादी चौकशी, अन्वेषण किंवा सर्वेक्षण करण्याची सक्षम प्राधिकरणाला शक्ती असेल.

(२) पोट-कलम (१) मध्ये निर्देशित केलेल्या प्रयोजनार्थ, अशी चौकशी, अन्वेषण किंवा सर्वेक्षण यांचे स्वरूप विचारात घेऊन, सक्षम प्राधिकरण, आयकर विभागाचा एखाद्या अधिकाऱ्याला अशी चौकशी, अन्वेषण किंवा सर्वेक्षण करण्यास किंवा करण्यास फर्मावू शकेल.

(३) पोट-कलम (२) अन्वये जी चौकशी, जे अन्वेषण किंवा सर्वेक्षण करणे आवश्यक आहे ती चौकशी, ते अन्वेषण किंवा सर्वेक्षण करणारा किंवा करणारा आयकर विभागाचा कोणताही अधिकारी, अशी चौकशी, अन्वेषण किंवा सर्वेक्षण यांच्या प्रयोजनार्थ, आयकर अधिनियम, १९६१ (१९६१ चा ४३) याखालील कोणत्याही प्रयोजनाकरिता त्याला वापरता येईल अशी कोणतीही शक्ती (अशा कोणत्याही शक्तीचा वापर करण्यास प्राधिकृत करण्याची शक्ती धरून) वापरू शकेल आणि तदनुसार उक्त अधिनियमांचे उपबंध, शक्य होईल तितपत, लागू होतील.

कब्जा घेण्याची शक्ती १९. (१) ज्यावाबतीत या अधिनियमान्वये एखादी संपत्ती समप्रत होऊन केंद्र शासनाकडे जमा द्वाल्याचे घोषित केले असेल, किंवा वाधित व्यक्तीने कलम ९ चे पोट-कलम (१) या अन्वये देय असलेली द्रव्यदंडाची रक्कम, त्या कलमाच्या पोट-कलम (२) अन्वये त्यासाठी देण्यात आलेल्या मुदतीत देण्यास कसूर केली असेल त्या बाबतीत, वाधित व्यक्तीला, तसेच जिच्या कब्जात ती संपत्ती असेल अशा अन्य कोणत्याही व्यक्तीला आदेश देऊन, आदेश वर्जाविण्यात आल्यासून तीस दिवसांच्या आत तिने ती संपत्ती सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या किंवा त्याने यासंवंधात रीतसर प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या स्वाधीन करावी किंवा तिचा कब्जा सुपूर्द करावा, असे सक्षम प्राधिकरण फर्मावू शकेल.

(२) जर एखाद्या व्यक्तीने पोट-कलम (१) अन्वये करण्यात आलेल्या आदेशाचे अनुपालन करण्यास नकार दिला किंवा त्याचे पातन करण्यात कसूर केली तर, सक्षम प्राधिकरण त्वा संपत्तीचा कब्जा घेऊ शकेल आणि त्यासाठी आवश्यक असेल तितक्या वळाचा वापर करू शकेल.

(३) पोट-कलम (२) मध्ये काहीही अंतर्भूत असेल तरी, सक्षम प्राधिकरण, पोट-कलम (१) मध्ये निर्देशित केलेल्या कोणत्याही संपत्तीचा कब्जा घेण्याच्या कामी त्याला सहाय्य करण्यासाठी कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्याची मदत मागवू शकेल आणि अशी मागणी पुरी करणे हे अशा पोलीस अधिकाऱ्याचे कर्तव्य असेल.

२०. अभिलेखावरून उघड दिसून येणाऱ्या कोणत्याही चुका दुरुस्त करण्याच्या दृष्टीने, सक्षम चुकांची दुरुस्ती प्राधिकरण किंवा, प्रकरणपरत्वे, अपील न्यायाधिकरण स्वतः केलेला कोणताही आदेश, तो केल्याच्या दिनांकापासून एक वर्षांच्या कालावधीत विशेषाधित करू शकेल :

परंतु, अशा विशेषाधिनामुळे एखाद्या व्यक्तीवर बाधक परिणाम होण्याची शक्यता असेल तर, अशा व्यक्तीला आपले म्हणणे मांडण्याचा वाजवी संधी दिल्याखेरीज असे कोणतेही विशेषाधिन केले जाणार नाही.

२१. कोणत्याही अधिकाऱ्याने किंवा प्राधिकरणाने अन्य कोणत्याही कायद्यान्वये काढलेले कोणतेही अन्य कायद्यान्वये काढलेले निष्कर्ष या अधिनियमाखालील कायद्याहीच्या प्रयोजनार्थ निर्णायक असणार नाहीत. निष्कर्ष, या अधिनियमाखालील कोणत्याही कायद्याहीच्या प्रयोजनार्थ निर्णायक असणार नाहीत.

२२. या अधिनियमान्वये काढलेली कोणतीही नोटीस किंवा केलेला कोणताही आदेश यांची बजावणी नोटिस आणि आदेश पुढील पद्धतीने केली जाईल :—

वजावणे.

(क) ज्या व्यक्तीला अनुलक्षून ही नोटीस किंवा हा आदेश काढण्यात आलेला असेल त्वा व्यक्तीला किंवा तिच्या अभिकर्त्याला ही नोटीस किंवा आदेश देऊ करून किंवा नोंदणी डाकेने पाठवून ;

(ख) खंड (क) मध्ये दिलेल्या पद्धतीने जर ही नोटीस किंवा हा आदेश बजावता येत नसेल तर, ज्या संपत्तीच्या संवंधात ही नोटीस काढण्यात आली आहे किंवा हा आदेश करण्यात आलेला आहे त्वा संपत्तीच्या ठिकाणी एखाद्या ठळक जागी, अथवा ती नोटीस किंवा आदेश ज्या व्यक्तीला अनुलक्षून आहे ती व्यक्ती निकटपूर्वी जेथे राहत असल्याचे माहीत आहे किंवा जेथे ती कोणताही धंदा चालवीत होती किंवा जेथे ती व्यक्तीशः कमाईसाठी कामधंदा करीत होती त्वा वास्तुमध्ये एखाद्या ठळक जागी चिकटवून.

२३. हा अधिनियम किंवा त्याखाली केलेले नियम यांना अनुसरून सद्भावपूर्वक केलेल्या किंवा सद्भावपूर्वक केलेल्या करण्याचे योजलेल्या कोणत्याही गोष्टीबद्दल केंद्र शासन अथवा केंद्र शासनाचा किंवा राज्य शासनाचा कोणताही कारवाईला संरक्षण. अधिकारी यांच्याविरुद्ध कोणताही दावा, खटला किंवा अन्य वैध कायद्याही होऊ शकणार नाही.

२४. त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्यामध्ये या अधिनियमाच्या उपवंधाशी या अधिनियमाला विसंगत असे काहीही असले तरी, या अधिनियमाचे उपवंध परिणामकारक होतील.

अधिभावी परिणाम असणे.

२५. संपूर्णपणे सार्वजनिक, धार्मिक किंवा धर्मदाय प्रयोजनार्थ निर्माण केलेल्या किंवा स्थापन केलेल्या या अधिनियमाचे एखाद्या न्यासाने किंवा संस्थेने धारण केलेली कोणतीही संपत्ती जर,—

उपवंध न्यास महणून धारण केलेल्या विवरित संपत्तीला लागू नसणे.

(एक) अशा न्यासाने किंवा संस्थेने या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वीच्या दिनांकापासून अशा प्रकारे धारण केलेली असेल तर ; किंवा

(दोन) अशा न्यासाने किंवा संस्थेने या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी धारण केलेल्या संपत्तीची सर्वस्वी संबंधनीय असेल तर,

—अशा कोणत्याही पूर्वोक्त संपत्तीच्या संवंधात या अधिनियमात अंतर्भूत असलेली कोणतीही गोष्ट लागू होणार नाही.

२६. (१) या अधिनियमाच्या उपवंधाची अंमलवजावणी करण्याकरिता केंद्र शासन शासकीय नियम करण्याची राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियम करू शकेल.

शक्ती.

(२) विशेषतः आणि पूर्वगामी शब्दांच्या व्यापकतेला बाध न येता, अशा नियमांद्वारे पुढील सर्व किंवा त्यापैकी कोणत्याही वार्बीसाठी उपवंध करता येतील. त्वा वार्बी अशा :—

(क) कलम १२ चे पोट-कलम (३) याखाली अपील न्यायाधिकरणाचा अध्यक्ष आणि अन्य सदस्य यांच्या सेवेच्या अटी व शर्ती ;

[(कू) कलम १२, पोट-कलम (८) अन्वये अपील न्यायाधिकरणाच्या अभिलेखांची व नोंदवह्यांची पाहणी करण्यासाठी व त्यांच्या कोणत्याही भागाची प्रमाणित प्रत मिळवण्यासाठी भरावयाची फी ;]

(ख) कलम १५, खंड (च) खाली सक्षम प्राधिकरण आणि अपील न्यायाधिकरण यांना दिवाणी न्यायालयाच्या ज्या शक्ती वापरता येण्यासारख्या असतील त्या शक्ती ;

(ग) विहित करावयाची किंवा करता येईल अशी अन्य कोणतीही बाब.

(३) या अधिनियामाखाली करण्यात आलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर होईल तितक्या लवकर, संसदेच्या प्रत्येक सभागृहासमोर, ते सत्रासीन असताना, एका सत्राने अथवा दोन किंवा अधिक क्रमवर्ती सत्रे मिळून बनलेल्या अशा एकूण तीस दिवसांच्या कालावधीकरिता ठेवला जाईल, आणि पूर्वोक्त सत्राच्या किंवा क्रमवर्ती सत्रांच्या पाठोपाठचे सत्र संपण्यापूर्वी जर त्या नियमात कोणतेही आपरिवर्तन करण्याबाबत दोन्ही सभागृहांचे मतैक्य झाले, अथवा तो नियम करण्यात येऊ नये याबाबत दोन्ही सभागृहांचे मतैक्य झाले तर, त्यानंतर तो नियम अशा आपरिवर्तित रूपातच परिणामक होईल किंवा, प्रकरणपरत्वे मुळीच परिणामक होणार नाही, तथापि, अशा कोणत्याही आपरिवर्तनामुळे किंवा शून्यीकरणामुळे, तत्पूर्वी त्या नियमाखाली करण्यात आलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिवाद्यतेस बाध येणार नाही.

निरसन आणि

२७. (१) याद्वारे तस्कर आणि विदेशी विनियम चलन कृटव्यवहारी (संपत्तीचे समपहरण) अध्यादेश, व्यावृत्ती १९७५ (१९७५ चा २०) निरसित करण्यात येत आहे.

(२) असे निरसन झालेले असले तरी, याप्रमाणे निरसित केलेल्या अध्यादेशाखाली केलेली कोणतीही गोष्ट किंवा कोणतीही कारवाई ही या अधिनियमाच्या तत्सम उपबंधान्वये करण्यात आलेली गोष्ट किंवा कारवाई असल्याचे मानण्यात येईल.

१. १९८० चा अधिनियम ५५, कलम ३ द्वारे घातले (१ जुलै, १९८१, रोजी व तेव्हापासून).